

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

1935-YEAR XXX Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 12. OKTOBRA (OCTOBER 12), 1937. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 199 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Kitajci ustavili prodiranje japonskih čet na severu

Naše bitke, v katerih je zavojevalnih 350,000 vojakov, se nadaljujejo. Japonci utrpeli velike izgube v naskokih na kitajske pozicije. Japonske bombe zanetile požar v Pootungu. Rimka vlada pozvana, naj pojasni svoje stališče glede konflikta na Daljnem vzhodu

Peking, 11. okt. — Kitajski vojski so vzdržale na svojih obrambnih pozicijah na fronti ob Huto in ustavile prodiranje japonske armade proti Sihčiančangu, važnemu železniškemu centru v južnozahodnem delu province Hopei, severna Kitajca. V bitkah na tej fronti je japonska armada 350,000 mož. Poročila s te fronte govorijo, da so Japonci utrpeli ogromne izgube v naskokih na kitajske pozicije. Strojnice so sipale kroglice na Japonce, ki so skušali prekositi reko Huto. Ta teče nekaj milj severno od Sihčiančunga, ki je južno od mesta Cengtinga, ki ga japonske čete nedavno otopile. Cilj japonskih vojnih operacij je zavzeti Sihčiančung, ki leži 175 milj severozahodno od Pekinga in je križišče Peiping-Hankow železnice. Japonci vojaški strategiji pravijo, da bo okupacija Sihčiančunga odprla pot v provinco Šansi. Na japonsko vojaško kolono prodira proti tej provinci s severne strani.

"Nekaj se je zgodilo pri kitajski obrambi na tej fronti," je dejal neki japonski častnik. "Naš napadale čete so prav tako uspešne kakor one, ki so zasledile Peiping-Hankow železnico, da naredijo vrzel v kitajski armadi." Sanghaj, 11. okt. — Japonci so obnovili bombardiranje Pootunga, industrijskega distrikta na drugi strani Sanghajja. Istovrstno so japonski letalci vrli več zažigalnih bomb na ta distrikt, ki so zanetile požar. To je bil japonski odgovor na kitajsko obstreljevanje Honkewa, japonskega distrikta v Sanghajju.

Nankinska vlada je včeraj naznanila, da je bilo 25,000 kitajskih vojakov ubitih in ranjenih v bitkah z Japonci na sanghajski fronti, ki so se pričele pred nekaj tedni. Nasprotno pa poročajo japonske armade, da so bile kitajske izgube večje. Najmanj 57,000 Kitajcev je padlo v bitkah na tej fronti.

Sanghaj, 11. okt. — Uradni viri naznanjajo, da je kitajska vlada pozvala Mussolinijev režim, naj pojasni, kakšno stališče vztraja napram konfliktu med Kitajsko in Japonci. To se je zgodilo, ko je prišlo iz Tokija poročilo, da je Giacinto Auriti, italijanski poslanik na Japonskem, dejal, da Italija odobrava japonsko akcijo na Kitajskem, zato pa je objubil, da bo Italija podpirala Japonce.

Italija je ena izmed devetih držav, ki so podpisale pakt, kateri garantira nedotakljivost kitajskega ozemlja. Japonska je bila ta pakt, ko so njene čete invadirale Kitajsko. Zeneva je obsojila japonsko agresivnost in sprejela s sankcijami, obenem pa je priporočila sklicanje Londonke reprezentantov držav, ki so podpisale pakt.

Upoštev pri gradnji religijnih projektov Washington, D. C. — V zadnjem tednu septembra je bilo pri gradnji religijnih projektov izplačanih 1,456,915 dolarjev, 26,571 manj nego v avgustu, se

Volilci osmešili gonjo proti CIO

Delavski kandidatje zmagali pri primarnih volitvah

Detroit, Mich. — (FP) — Več ko 100,000 detroitskih volilcev je pokazalo, da jih sovražna propaganda proti kandidatom na delavski listi CIO ni premotila. Ti so oddali svoje glasove pri primarnih volitvah Patriku H. O'Brienu, županskemu kandidatu na delavski listi. Njegov nasprotnik Richard W. Reading, republikanec, o katerem pravijo, da ima zveze s kulklusarji, je dobil 130,000 glasov. Drugi delavski kandidat, John W. Smith, ki so ga podpirale unije ADF, je dobil 60,000 glasov.

Zakaj je Frank X. Martel, predsednik Detroitške delavske federacije, v zadnjem momentu prišel bojkotirati kandidate na listi CIO, dasi je prej sprejel kandidaturu na tej listi, je misterij. On se je moral vsakakor ukloniti pritisku članov eksekucije Ameriške delavske federacije, ki stalno napadajo politično gibanje avtne in drugih uni CIO v Detroitu. Martel je načelnik državne organizacije Delavske neustrankarske lige in to pozicijo bo izgubil, ker je v zadnjem momentu izjavil, da ne more podpirati njenih kandidatov.

Pri volitvah so prodrli tudi Maurice Sugar, odvetnik unije združenih avtnih delavcev, Richard T. Frankenstein, podpredsednik avtne unije, Tracy M. Doll, Walter Reuther in R. J. Thomas, člani eksekucije avtne unije. Sugar je bil predmet besnih napadov v detroitskem časopisju, češ, da je komunist.

John Brophy, direktor CIO, je izjavil, da so primarne volitve v Detroitu pokazale, da delavci izpričali, da hočejo imeti besedo tudi v politiki. Dokler niso imeli močnih uni, so bili politično razkosani, toda situacija je danes drugačna. Mesto Detroit bo imelo boljše vlado, če bodo delavski kandidatje prodrli pri volitvah 2. novembra.

Brophy je apeliral na volilce, naj podpirajo O'Briena in druge delavske kandidate, da bo Detroit dobil demokratično administracijo po volitvah v novembru.

Federalna preiskava otroškega dela

Washington, D. C. — Federalni poljedelski departmet je naznanil, da se bo kmalu pričela preiskava otroškega dela na poljih sladkorne pese. V državi Louisiani je bilo zasiljanje že odprto. Preiskava je bila odredjena po sprejetju zakona o subvencijah delodajalcem. Zakon prepoveduje vladno podporo delodajalcem, ki upoštevajo otroke. Delavci na polju sladkorne pese so najbolj izkoriščani. Otroci potujejo s svojimi starši od enega polja sladkorne pese do drugega in delati morajo 10 do 12 ur na dan.

glasila poročila administracije WPA.

Domače vesti

Nov grob v Kansasu

Yale, Kans. — Zadnje dni je tu umrl Frank Pristernik, star 53 let in rojen pri Sv. Duhu na Stajerskem. Podlegel je arčni hibi, ko je bil dva dni v bolnišnici. Tu zapuša brata, v starem kraju pa mater, dva brata in sestro. Bil je član društva št. 9 SNPJ.

Vesti iz Penne

V Johnstownu je 5. okt. v bolnišnici na pljučnico umrl Vinko Jagrič, star 51 let in rojen v Hrastovljah na Hrvaškem. V Ameriki je bil 30 let in tu zapuša ženo in štiri otroke. Bil je član društva 44 SNPJ. Istotam je Mary Nady iz Nanty Glo. uspešno prestala težko operacijo in zdaj se zdravi doma. V istem mestu sta se poročila Peter Gubernovič in Karolina Kraje. Obilo srečel — V McIntyreju je za rakom umrla Antonija Kalister, roj. Bele, stara 48 let in doma iz Koč pri Poatoini na Notranjskem. V Ameriki je bila osem let in tu zapuša moža, štiri hčere, brata in dve sestre, v starem kraju pa sina. Bila je članica društva 361 SNPJ, katero ji je položilo na krsto šop avežih rož v zadnji pozdrav.

Avto ubil rojaka

Lorsin, O. — John Vidošič, star 40 let in nameščene pri National Tube Co., je zadnje dni v bolnišnici umrl za poskodbami, katere je dobil, ko ga je povozil neki avtomobil.

Protifašistični izgredi v Liverpoolu

Vodja angleških fašistov ranjen

London, 11. okt. — Oswald Mosley, vodja angleških fašistov, je dobil kamen v glavo, ko je stopil na tovrstni avto, opremljen z radioaparatom, da nagovori svoje pristalke na shodu v Liverpoolu. Kamenje je pričelo frčati z vseh strani, ko se je pokazal na avtu. Eden ga je zadel in Mosley se je onesvestil, nakar ga je policija odpeljala v bolnišnico.

Na shod je prišlo okrog 8000 ljudi in zaključen je bil z izgrediv, v katerih je bilo dvajset oseb ranjenih. Policija je aretirala veliko število izgredivnikov, ki so v napadih rabili kamenje, opeko in druge predmete.

Kitajska dobila 260 letal iz Rusije

London, 11. okt. — Daily Mail je prejela poročilo iz Varšave, da je sovjetska vlada sklenila poslati Kitajski 260 bojnih letal za obrambo proti napadajočim Japoncem. Sovjeti so v smislu tega poročila tudi sklenili, da postavijo armado 100,000 docev opremljenih vojakov v zunanjo Mongolijo ob severni Kitajski, kamor prodirajo japonske čete. V vzhodni Sibiriji ob Mandžuriji imajo sovjeti pripravljeno armado 300,000 mož z vso bojno opremo, dočim je pripravljenih 600,000 mož za obrambo zapadne ruske meje ob Poljki in baltičkih deželah za vsak slučaj.

Edvard in Wallis prideta v Ameriko

Pariz, 11. okt. — Edward Windsor, bivši angleški kralj in njegova ameriška žena Wallis prideta v dveh tednih v Združene države "študirat delavske razmere." Zdj se nahajata

Jugoslavija pokopala konkordat!

Opozicija objavila svoje zahteve

Belgrad, 11. okt. — Hrvaško-arbeka opozicija je v soboto objavila svoj program in takoj nato je Stojadinovičeva vlada izjavila, da je opustila sklenitev konkordata s katoliško cerkvijo. Pogodba s Vatikanom, ki je v minulem poletju povzročila toliko homatij v Jugoslaviji, ne bo predložena senatu v odobritev.

Stranke opozicije zahtevajo v svoji deklaraciji, da mora Stojadinovičeva vlada odstopiti in organizirati se mora nova začasna vlada, v kateri morajo biti zastopane vse stranke v Jugoslaviji. Ta vlada naj pripravi vse potrebno za svobodne volitve delegatov za skupščino, katere naj sestavi novo in demokratično ustavo Jugoslavije.

Eksekucije v Rusiji se stalno množe

Od 1. febr. je bilo ustreljenih 913 trockistov

Moskva, 11. okt. — Najnovejša uradno poročila o ustrelitvi 28 trockistov, saboterjev in ostalih "zarotnikov proti sovjetom" je dvignilo število vseh eksekucij v sovjetski Rusiji na 913 od 1. februarja t. l.

Najnovejša eksekucija vključuje 14 streljenih v južni Rusiji, štiri v Leningradu, štiri na vzhodu Sibirije in šest v Kazakstanu.

V gornjem številu so pa vštete le one eksekucije, ki so bile uradno naznanjene, dočim neuradna poročila omenjajo skupno število okrog 1500 oseb, ki so bile ustreljene v zadnjih osmih mesecih po vsaj Sovjetski uniji. Tu pa niso všteti oni, ki so izvršili samomor ali pa naglo izginili neznan kam in tudi teh je veliko število zlasti med višjimi sovjetskimi uradniki po deželi.

Sovjetski listi v Moskvi pišejo, da ne zakrivajo ničesar, priznavajo pa, da nimajo vseh podatkov iz oddaljenih avtonomnih republik, ki le na kratko poročajo o smrtnih obsodbah zarotnikov ali pa sploh — nič, "ker v lokalnih listih ni prostora za podležne izjave."

Moskovski listi pa tudi ne pozavzela Delavske zveze, organizacija religijnih in brezposelnih delavcev. Sklecala je protestne demonstracije proti masni deportaciji zamorskih revežev, katerih se je religijna administracija ustrašila in naznanila, da bodo vsi potrebni zamorci še nadalje prejemali podporo.

Pariški list sluti vojno s cerkvijo v Italiji

Pariz, 11. okt. — Tukajšnji buržujski dnevnik Le Temps napoveduje Mussolinijevo ofenzivo proti katoliški cerkvi v Italiji. Doslej sta bila italijanski fašizem in cerkev precej slojna na domači in mednarodni fronti, toda tesnejša zveza s Hitlerjem sili Mussolinija, da izpremeni svoje stališče glede katolicizma.

Rusija naroči bojne ladje v Ameriki

New York, 11. okt. — Zastopniki tukajšnjih trgovinskih agentur Sovjetske unije pravijo, da je sovjetska vlada pripravljena potrošiti 150 milijonov dolarjev v Združenih državah za nabavo treh velikih bojnih ladij ali drednot z vso bojno opremo vred. Kontrakt za eno teh ladij je že podpisan.

ta v nacijski Nemčiji, kjer menata tudi "študirata delavske razmere."

ANGLIJA POPUŠČA V SPORU Z RIMSKO VLADO

Franciji svetuje previdnost v akciji proti Italiji

UMIK ŠPANSKE MILICE NA SEVERU

London, 11. okt. — Vse kaže, da bo angleška vlada odnehala v sporu s fašistično Italijo zdaj, ko je Mussolini izjavil, da odklanja razgovore glede odpoklica "prostovoljcev" iz Španije. Anglija se še ne čuti "dovolj močna", da bi udarila po Italiji in priporoča previdnost tudi Franciji, svoji zaveznici. Francoski levčarji zahtevajo od vlade, naj podvzame odločno akcijo proti Italiji, ker noče odpoklicati svojih čet iz Španije.

Člani angleškega kabineta so dobili podatke o situaciji v Španiji in na podlagi teh bodo sklepali o nadaljnjih korakih na svoji seji, ki se prične v sredo. Podatke je zbral zunanji minister Anthony Eden. Mussolinijev odgovor, v katerem je odklonil diskusije glede odpoklica "prostovoljcev" iz Španije, je prikrito aomeenje solidarnosti med Anglijo in Francijo. Nadaljnje imenave mnenj med Londonom in Parizom se bodo vršile danes in jutri, nakar bodo člani angleškega kabineta na svoji seji v sredo odločili, kaj Francija lahko pričakuje od Anglije v slučaju akcije proti fašistični Italiji.

Hendaye, Francija, 11. okt. — Poročila z aragonske fronte v severni Španiji se glasijo, da so uporniki prodrli tri milje v sektorju pri Sabinanigu. Miličniki, ki so obstreljevali to mesto, so se morali umakniti proti Jaci po vroči bitki.

Uporniki so nato zasedli strateški hrib, ki dominira vas Yerbo v dolini Besi. Druga vest iz fašističnega vira pravi, da so uporniki zgradili železni obroč ljudske milice na asturijski fronti in zasedli Cangas de Onis, strateško točko, 30 milj južno-vzhodno od Gijona, pristaniškega mesta v severni Španiji.

Bone, Alžirija, 11. okt. — Dva rušilca, katerih identiteta še ni bila ugotovljena, sta včeraj napadla španski tovorni parnik Cabo Santo Tome. Obstreljevanje je trajalo eno uro. Eden član posadke je bil ubit in šest drugih ranjenih, ostale člane posadke pa so pobrale na svoj krov ribiške ladje. Kroglice so zanetile požar na parniku in je zgorel. Napad je bil izvršen, ko je parnik priplul v bližino alžirskega obrežja.

Volilci Francije spet podprli ljudsko fronto

Pariz, 11. okt. — Včeraj so bile volitve uradnikov v kantoni (okrajih ali distriktih) po vsej Franciji in kolikor je pokazal prvi rezultat — volitve v mnogih krajih se niso zaključile, ker ni bilo pretežne večine in prihodnje nedelje se vrše ožje volitve — je vlada ljudske fronte dobila precejšnjo zaupnico od volilcev. Socialisti so pridobili nove mandate, komunisti so obdržali svoje in le socialni radikalci so nekoliko nazadovali.

Mehika se pridruži Rooseveltu; obsoja Japonce

Mexico City, 11. okt. — Predsednik mehiške republike Cardenas se je včeraj pridružil predsedniku Rooseveltu in Ligi narodov in ostro obsodil agresivnost Japonske na Kitajskem. Cardenas je pa šel korak dalje in direktno obsodil tudi Italijo in Nemčijo, ki sodelujeta na strani fašistov v civilni vojni na Španskem.

Klavniški delavci se organizirajo

Močne unije v Chicagu in drugih mestih

Chicago. — (FP) — Delavske razmere v čikaških klavnicah so neznosne, kakor je neznosna smrad, ki ga klavnice razširjajo. Po dolgih letih pa je spet oživelo unijsko gibanje med delavci, ki so uposleni v klavnicah.

V Chicagu, Kansas Cityju, Omaha, St. Paulu in Dallasu, kjer so velike klavnice, je še več tisoč delavcev pristopilo v industrijsko unijo United Packinghouse Workers. Prvo večje unijsko gibanje med temi delavci se je pojavilo l. 1922, a so ga magnetje zatrli s brutalno silo. Zdaj je spet na pohodu in je doseglo že velike uspehe.

Več ko 15,000 klavniških delavcev v Chicagu je pristopilo v unijo v zadnjih treh mesecih. V klavnicah Armour Co. v Kansas Cityju je organiziranih 3000 delavcev in kompanija ima ustenen dogovor z unijo. Delavci v klavnicah družb Swift, Cudahy in Wilson se tudi organizirajo.

Arthur F. Kamfert je predsednik čikaške unije klavniških delavcev in vodja organizatorične kampanje. "Delavci so videli, da si le preko močne organizacije lahko izboljšajo svoj položaj," je dejal Kamfert. "To je glavni varok, da trumoma prihajajo v unijo. V nekaj mesecih bodo vsi delavci, uposleni v klavniški industriji, organizirani."

Krajevna unija v Omaha, Neb., se je pritožila pri federalnem delavskem razsodišču proti "neodvisni" (kompanijski) uniji, ki je bila ustanovljena, da ustavi organiziranje delavcev v pravi uniji. Razsodišče je naznanilo zaalžanje proti Armour Co. v zvezi z obdolžitvami, da je kršila Wagnerjev zakon z ustanovitvijo "neodvisne" unije.

Število milijonarjev v Ameriki narašča

V letu 1935 jih je bilo 41

Washington, D. C., 11. okt. — Urad federalnega dohodninskega davka poroča, da je bilo v letu 1935 v Združenih državah 41 oseb, ki so prejele po milijon dolarjev ali več dohodkov v omejenem letu. V letu 1934 je bilo 33 oseb z milijonarskim dohodkom, kar pomeni, da se je to število v enem letu pomnožilo za osem novih milijonarjev. V letu 1929 je bilo 513 milijonarjev v Združenih državah.

Dohodki omenjenih 41 oseb v letu 1935 so znašali skupaj \$73,631,000. Ena sama oseba (imen niso navedene, domneva pa se, da je to moral biti Ford ali Mellon) je imela do pet milijonov dolarjev dohodkov. Skupna vsota dohodninskega davka, ki so ga plačali ti multimilijonarji, je znašala \$41,500,000.

Vseh oseb, ki so v omenjenem letu prijavile federalnemu davčnemu uradu svoje dohodke, je bilo 4,575,000 in skupna vsota vseh prijavljenih dohodkov je znašala do malega 15 milijard dolarjev.

Californija, najbogatejša država na avtih Sacramento, Cal., 11. okt. — Država Californija je letos nadkrillila državo New York v številu licenciranih avtomobilov in v tem oziru je zdaj na prvem mestu v Združenih državah. Število licenciranih avtov v Californiji je bilo v prvih šestih mesecih tega leta 2,476,478, dočim je v državi New Yorku v istem času 2,360,408 registriranih avtomobilov.

ZVEZNA POROTA POSEGLA V HARLANSKI TEROR

Obtožila je šerife, operatorje in kompanije

REZULTAT LA FOLLETOVEGA DELA

Washington. — (FP) — Prvič v zgodovini se je zgodilo, da se "krvavemu Harlanu" v Kentuckyju obeta poštno čiščenje teroristov. Zvezna veleporota v Frankfortu, Ky., je namreč obtožila večje število premogovnih kompanij in njih oprod kršenja federalnega delavskega zakona v zvezi s teroriziranjem rudarjev. Pred veleporoto jih je tiral zvezni justični departmet.

Do tega postopanja je prišlo kot posledica preiskave senatnega odseka za civilne avobodščine pod vodstvom senatorja La Folleta. Odsek je razgalil krvavi terorizem operatorjev in njih oprod, a katerim so rudarjem preprečili organiziranje, toda je bil brez moči napram teroristom. Svoja odkritja je predložil justičnemu departmentu, ki je končno podvel akcijo.

V mreži justičnega departmeta se nahaja 22 premogovnih kompanij v okraju Harlanu, 24 ravnateljstev teh družb in 23 sedanjih in bivših šerifovih deputijev. Med obtoženci so tudi George Ward, tajnik-operatorke zveze, Ben Unthank, glavni terorist premogovnih magnatov, in Asaf T. R. Middleton, ki je bil izvoljen na "reformnem" tisku. Te "reformne" je on po svoje razumel, pridno služil kompanijam in si v nekaj letih nagrmadil nad \$100,000 premoženja.

Prizadete kompanije in njih oprode so bile obtožene, da so bile od julija l. 1935 v "nepostavni in zločinski zaroti proti avtom delavcem, katerim so z nasiljem kratile svobodno uživanje nekaterih pravic in privilegijev", katere jim garantira zakon, "to so pravice in privilegiji teh delavcev do organizacije, do ustanovitve, pristopa in podpiranja unij; do kolektivnega pogajanja po svojih izvoljenih reprezentantih in do skupnih aktivnosti v svrhu kolektivnega pogajanja in druge medsebojne pomoči in protekcije."

Za temi legalističnimi besedami se skriva dolga vrsta kriminalnih činov — od navadnih groženj do umorov, požigov, ugrabljenja in dinamitriranja — katerih so se posluževali proti rudarjem šerifovi deputiji, kompanije in njih ravnatelji. Senatni odsek je odkril, da so premogovni baroni tako kompletno dominirali okraj Harlan, da niso bile policijske oblasti in sodišča nič drugega kakor njih priveski.

Obtožba harlanskih teroristov po veleporoti so delavski voditelji pozdravili z navdušenjem, ker vidijo v tem konec krvavega dolgoletnega boja za organiziranje tega izredno bogatega premogovnega polja. Pravijo, da so minuli časi, ko je delodajalec lahko moral, razdejal in ropal v svojem prizadevanju, da porazi unionizem.

Washington Daily News je pozdravil to veleporotniško obtožbo v editorialu. "Vest o harlanskih obtožbah ni zanimiva novica, ako nimate pred očmi njih ozadja," pravi med drugim uvodnik. "Vsi si ne moremo privoščiti časa, da bi šli in si ogledali ta rajske kraj 'robustnega individualizma' — Harlan County, Ky. Toda Cedric Belfrage, Angleš po narodnosti, si je ogledal ta kraj in ga opisal v reviji Harper's."

"Videl je, kar je bilo nekdaj človek in rudar, star 40 let in (Dolje na 8. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena drava (izven Chicago) in Kanado
\$2.00 na leto, \$1.00 na pol leta; na Chicago in
Chicago \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na inozemstvo
\$2.00.
Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and \$1.50 per year,
foreign countries \$2.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Recepti despot in narodnih
listov se ne vračajo. — Recepti literarne vsebine (znanstveni,
umetniški, literarni, zgodovinski, etnografski, etnografski,
etnografski) se vračajo. — Manuskripti in komunikacijske
materiale, ki niso namenjeni za objavo, ne bodo vračani. —
Manuskripti, ki so namenjeni za objavo, bodo vračani le
tudi, če so priložili preložen ali samostojen in označen
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s Prosveto
PROSVETA
1837-39 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v objavo, na primer (August 21, 1937), poleg valika
ima na naravno pomeni, da vam je s tem datumom potekla
roka. Ponovite jo pravilno, da se vam list ne ustavi.

Zibel delavske stranke je v New Yorku?

Iz delavskega kipenja, vrvenja in oblikovanja v politiki, gospodarstvu in industrijah Združenih držav, trajajočega že dolge mesece, je zadnje čase razbrati dva pojavi, ki sta zelo značilna.

Ze leta se po Ameriki pojavljajo razna delavska in farmersko-delavska politična gibanja, toda do zadnjih tednov ni bilo še nobeno teh gibanj identificirano kot nosilec masne delavske stranke, katero čutimo, da prihaja, in o kateri smo prepričani, da mora priti; nobeno teh posameznih gibanj se ni moglo ponašati, da je seme bodoče velike delavske stranke v Združenih državah.

Ta led je zdaj prebit. Ameriška delavska stranka (American Labor party) v New Yorku je bila zadnje dni označena po dveh svetovno znanih delavskih osebnostih, po enem direktno in po drugem le deloma, kot jedro prihajajoče masne delavske stranke.

Ena teh osebnosti je Norman Thomas, vodja socialističnih "militantov". Thomas je pred nekaj dnevi na pritisk odbora svoje organizacije umaknil kandidacijo za newyorškega župana v prid ameriški delavski stranki, katere kandidat je La Guardia, sedanji župan in progresivec. Ob tej priliki je Thomas izjavil, da je "uverjen, da bo ameriška delavska stranka igrala veliko vlogo pri formiranju pristne delavske stranke."

To je — mimogrede rečeno — precejšnja koncesija, ki jo je Thomas dal omenjeni mladi stranki. Še lani je bil v očeh Thomasovih pristašev vsakdo "delavski izdajalec", ki se je družil s to stranko. Ameriška delavska stranka v New Yorku obstoji iz delavskih uni, predvsem krojaških in klobučarskih, ki so pod vodstvom demokratičnih socialistov oziroma socialdemokratov (bivša "stara garda" v socialistični stranki pred razkolom). Ti demokratični socialisti so prav za prav poridili to stranko in ji dali razmah ali gonilno silo.

Druga osebnost je John Lewis, vodja industrijskih uni CIO — in v tem momentu najmarkantnejša delavska osebnost v Ameriki. Lewis je veliko nasprotje Thomasu v politično-ekonomski in socialni ideologiji. Pred novim dealom je veljal za konservativnega republikanca, po Rooseveltovem nastopu se je pa pridružil novemu dealu in organiziral Labor Non-partisan League. Iz konservativnega ekonomskega individualista se je prelevil v novodealskega zagovornika federalne kontrole kapitala, ampak do kakšne neodvisne delavske stranke je bil hladen in neodločen do zadnjega.

Zadnji teden je pa Lewis rekel v svojem javnem govoru v New Yorku, da njegova politična ambicija je, da ameriška delavska stranka postane največja in najmočnejša politična stranka v državi New Yorku. To je že precejšen skok v Lewisovem razvoju iz konservativca — da, reakcionarja! — v revolucionarja. Ako se izpolni njegova ambicija, da ameriška delavska stranka postane največja v državi New Yorku — ne bo ta stranka ostala samo v mejah te države, marveč postane faktor po vsem vzhodu, in zakaj ne tudi po centralnem zapadu, jugu, severozapadu in zapadu Združenih držav?

Ameriška delavska stranka ima pogoje, da se okoli nje formira splošna, masna delavska ali farmersko-delavska stranka vse Amerike. Pravimo: pogoje ima, ki so zdravi in prikladni za ameriške razmere in za psihologijo ameriške delavske mase. Njen program je vsakozelo demokratičen in ekonomsko ter socialno napreden. Karkoli temu programu še manjka do cilja ekonomske in socialne demokracije, se lahko doda sčasoma, kakor bodo nanesle potrebe in pa zavest ter izobrazba ameriškega delavstva.

Fakt je, da takšna stranka prihaja in mora priti. Vsekakor bo formirana v prihodnjih treh letih in ob prihodnji veliki volilni bitki leta 1940 bo že jasno izoblikovana tako, da lahko nastopi v volilnem boju in dobi svoj ognjeni krst.

Razume se, da ta stranka ob svojem prvem splošnem nastopu ne bo to, kar hočejo demokratični socialisti, še manj pa bo to, kar hočejo "militanti". Večji ali manjši kompromis bo za vse delavske frakcije in skupine — ampak za delavce zdrave demokratične misli, ki se dobro zavedajo, da brez znanstvene podlage in

(Dolje v zadnji koloni)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

O delavskih razmerah in gorški ekspediciji

Springdale, Pa. — Že dolgo je, odkar sem se oglašil zadnjič iz Forest Cityja. Pred več meseci sem moral s družino zapustiti svoj dom v Forest Cityju in se podati s trebuhom za kruhom.

V tej naselbini, v kateri je malo Slovencev, smo devet mesecev. V tukajšnji okolici je precej premogovnikov. Kolikor mi je znano, delajo samo trije s polno paro. V Indinolu in Russeltonu so rudarji še vedno na straži, ker kompanija noče podpisati pogodbe. Nobenemu rudarju ne svetujem, da bi prišel semkaj za delom. V bližini so tudi fabrike in dve elektrarni, toda kolikor mi je znano, se delo težko dobi.

V bližini je več slovenskih naselbin, kjer imamo naša društva. Te so Cheswick, Harwick in Harmarville. Društva SNPJ v vseh teh naselbinah skušamo združiti in si zgraditi skupni dom, kjer bomo imeli svoje seje in žalostne ure spremenili v veselje. Priporočam, da kdor more, naj kupi delnico, ker tisti denar ne bo izgubljen.

Naj omenim našo ekspedicijo, ki smo jo napravili 5. in 6. septembra v gore, po številu pet junakov, in sicer vodja in voznik Anton Klemenčič, Anton Leskovec, Jože Komac, Jaka Zorec in jaz. Na pot smo se odpravili zjutraj 5. septembra. Šli smo v okraja Potac in Clinton, ki sta oddaljena 180 milj. Ob dveh popoldne smo že bili v srnovi in medvedji deželi, kjer smo imeli priliko nagledati se te zverine.

Kot sem že omenil, je bil naš vodnik in voznik Anton Klemenčič, ki nam je razkazoval tiste lege gore in gozdove. Rečem, da takih gozdov še nisem videl. Prišli smo na goro in kolikor daleč je nealo oko, sami gozdovi.

Prenočili smo v Klemenčičevi gorški koči, pod katero teče bistri studenec, h kateremu smo prav pogosto hodili in hvalili mrzlo vodo. Ko pa smo izpraznili flaške, se ni nikdo več zmedel za potok.

Drugi dan zjutraj, na Labor day, smo zgodaj vstali, da gremo zverino opazovat. Prišli smo kakšnih sto korakov od koče in že opazimo štiri srne, ki so se pasle prav blizu nas. Najbolj nas je zanimal mladič in menda tudi mi njega. Kolikor bliže nas je prihajal, toliko bolj se je postavil in tolkel ob tla z nogami, češ, kaj pa vi delate tukaj v naši deželi! Dolgo časa smo opazovali to krásno žival, ki se je hotela na vsak način prepričati, kaj smo mi za ena stvar. Zbijajo v nas, mi pa vanje, da smo se že naveličali, Anton Leskovec je nekoliko poskočil in zakričal in srn že ni bilo nikjer več. Obljubili smo, da se zopet vrnemo 25. novembra in 1. decembra.

Potem nas naš vodnik popelje v drugo smer, kjer jih zopet nekaj vidimo. Tukaj sem imel srečo v nesreči. Skočil sem namreč na veliko strupeno kačo, ki se je dvignila proti meni. Tisti hip ustrelim s puško in jo ubijem. Nato br. Klemenčič predlaga, da gremo nazaj v kočo, ker nimamo prave obleke. Ta predlog sem rad podprl in naše ekspedicije je bilo konec.

Vrnili smo se domov in nazaj grede nabrali še lesnikov za naše ženice.

Martin Pavšek.

Nacetovo počitnikovanje

Piney Fork, O. — Na 21. septembra pozno popoldne se ustavi pred mojo kočjo avtomobil. Iz njega stopi moj prijatelj Anton Garden, pomožni urednik Prosvete, in za njim njegova sestra — s sinom Josephina in Victor Hribar iz Windsor Heightsa, W. Va. Bil sem ravno zaposlen z vinsko trgatvijo.

Razveselim se jih. Rekli so mi: Pusti grozdje, naj še zori, da bo boljše vince in pojdi z nami. Ubogal sem jih, ker sem uvidel, da Tone potrebuje pomočnika v zadnjem tednu svojih počitnic. Hitro sem bil napravljen. Sedem v avtomobil in se drčimo proti Windsor Heightsu. Pri Raylandu smo se prepeljali čez reko Ohio in potem v hrib.

Hitro smo bili pri Hribarjevih.

Nama s Tonetom odkažejo snažno sobo. Kadar pridem k njim, se vselej počutim domačega. Hribarjeva družina obstoji iz petih oseb. Poleg sina Victorja imajo dve hčeri, od katerih je starejša, Josephina, omožena in živi v Pennsylvaniji, mlajša, Mary, pa si tudi že sama služi kruh. Starejši Victor Hribar kopije in naklada črni diamant že nad 40 let in dela profite za kapitaliste. Prišel ga je v Zagorju, odkjer pa je že kot deček odšel v Nemčijo in od tam v Ameriko. Vsi so člani SNPJ. Victor st. je predsednik tamkajšnjega društva. So značajni in naprednega mišljenja. Zunanji, ki jih običejejo, prijazno postrežejo. Poleg Proletarca in Prosvete imajo naročene razne druge liste. Ako pride k njim zastopnik Proletarca, jih ni treba nič opominjati, naj ga ponovijo, ker razumejo, da Proletarec igra v naši slovenski javnosti veliko vlogo. Valed njega in Prosvete so tudi drugi listi primorani zapisati kak stavček v prid delavstva. Zastopnik pri takih naročnikih kot so Hribarjevi dobi precej poguma in vesolja za nadaljnjo agitacijo.

Windsor Heights stoji na precej visokem hribu tik reke Ohio. Sestoji iz kakšnih sto kompanijskih hiš. Je torej večji kot Vianja gora in tudi bolj razveščen ponoči. Po cestah in po potih pustijo luč vso noč in nekateri po sobah tudi ves dan. Ženske se elektrike precej poslužujejo in jo rabijo za pranje, likanje, čiščenje in kuhanje. Kompanija namreč rudarjem odtrga pri plači tri dolarje na mesec za elektriko, pa naj jo porabijo za deset ali pa samo za en dolar.

Kompanija ima ob vznožju hriba ob reki Ohio veliko elektrarno, v kateri porabi ves premog, ki ga dobi iz svojega premogovnika. Elektriko prodaja po Ohio in W. Va. Premogovnik je precej zanemarljiv in je nevarno hoditi po "entri" radi visokega kamenja, ki se od časa do časa ruši na hodnik. Rov defa s polno paro, toda dela se ne dobi drugače, kakor če katerega ubije.

Pred "novim dealom" niso bili rudarji tukaj nikdar prej organizirani. Tujcem je bil dohod v naselbino prepovedan, za kar se skrbeli posebni kompanijski policaji. S prihodom "novega deala" in organizatoričnim valom med rudarji so se tudi razmere v Windsor Heightsu pričele spreminjati. S prihodom unijske se razmere veliko izboljšale za premogarje. Privatnih hiš tukaj ni. Vse in vsa okolica je kompanijska — trgovina, šola, cerkev, pošta, dvorana. Vse je kompanijska last. Rudarji zbirajo v kompanijski dvorani. Vode imajo dosti, toda ni za rabo. Trda je tako, da se je nobeno milo ne prime. Za pranje si nastrežejo deževnice, pitno vodo pa nosijo od studenca iz doline.

Naj se zopet vrnem k počitnicam, ki so se pričele v ponedeljek zvečer. Naslednji dan, ko je Victor ml. prišel z dela, naju je odpeljal v Bridgeport k Snouy. Pri njem se ravno tako domačega počutim. Le škoda, da ni

Joe zdrav, ker potem bi se lahko še bolj veselil s svojimi otroci, ki se vai učijo godbe. Starejša hči Margareta si že sama krah služi kot tipkarka. Lepo zna igrati na piano, drugi mlajši, trije bratje in ena sestra se pa učijo na druge instrumente. Par komadov so nam prav lepo zaigrali in bodo kmalu sposobni za vsak oder.

Snoy mi pove, da bo nočoj najbrž prišel k meni na Piney Fork Louis Zorko. Rekel sem mu, da ga bo že kdo pripeljal za mano. Potem smo šli k Rebolu. Doma je bila le mrs. Rebol, ki nam je postregla s par let stari m. Odpeljemo se v Društveno dvorano na Boydsville, kjer ima John Rebol v oskrbi točilnico.

Domov na Windsor Heights smo prišli okrog polnoči. Drugi dan zjutraj je moral Victor na delo, midva s Tonetom sva pa precej dolgo ostala v postelji. Ko vstaneva, nama mrs. Hribar napravi okusen zajtrk. Po zajtrku vzame Tone knjigo v roke, čita in beleži na papir. Jas sem ga posvaril, da je to proti pravilom. Dobri delegati so dali na konvenciji počitnice vsakemu po štirinajst dni. Torej ne delaj, počivaj. Pojdi z mano, greva v gozd. Pokažem ti čarobni prostor s skromnim studenčkom, kjer je pripraven prostor za počivat. Našel sem ga lansko leto, ko smo prišli skrokanji z Boyds-ville, mu pravim. Odloži knjigo in gre z menoj.

Greva od ljudske šole po lepi planjavi, potem jo pa zavijeva navzdol v grapo, kjer so velike skale, zložene druga vrhu druge. Menda jih je zložil Bog, ko je svet ustvarjal. Posedeva se na skale in Tone pravi, da je tukaj dovolj prijetno. Še naprej, mu rečem. Vzamem iz žepa svoj pipe, pripognem mlad javor in mu odrežem vrh za palico. Tone protestira, da je škoda mladega drevesca. Kaj bo škoda, mu pravim, saj se tudi Rooseveltu ni zdelo škoda, ko je ukazal pobiti mlade prašiče in podorati bombaž.

Tako nadaljujemo pot po stezi po hribu, ki je zaraščen z grmovjem. Opiram se na palico in ogledujemo stoletne hraste, ki po redko stoje in vsahujejo, ker so bili udarjeni od strele. Ko prideva do omenjenega prostora pri studenčku, razgrneva vsak en star časopis, se vlečeva, pogovarjamo in — zaspi. Čas je hitro potekel in je bilo treba domov. Tone se je večkrat pripogol nad studenčkom in srkal vodo.

Lansko leto, ko sem prišel do tega studenčka, sta bila v njem dva zaboja piva, neki Slovaki pa je nabiral drva za ogenj. Rekel mi je, da bodo imeli družinski piknik. Ponudil mi je steklenico piva, toda jaz sem si želel vode, ki pa je bila skaljena.

Tisti večer, v sredo, smo bili namenjeni na Glencoe, na najin prejšnji stari dom, kjer sva skupaj v jami delala in se bečljala. Ko povečermamo, je bil mladi Victor že pripravljen z avtom. K nam prisede še mrs. Hribar. Odpeljemo se proti Glencoeu čez Bridgeport in St. Clairsville.

Najprvo se ustavimo pri Valentinu Koblarju, ki ima čedno stanovanje z lepim pohištvom in moderno kopalnico s tekočo vodo, kakor tudi lep vrt. Potem gremo vsi skupaj k Martinu Pircu, bratu Koblerjeve soproge, ki ima tudi čedno stanovanje in lep vrt. Postrežejo nam z dobrim vinom. Od tam gremo zopet vsi skupaj k Antonu in Albini Kravanju, ki imata prav tako snažno stanovanje. Posedemo se okrog mize in Albina nam pripravi okusnega malinovca, šoferju Victorju pa mleka, ker on ne pije nobene alkoholne pijače, zakar mu dam čast.

Pri Kravanjevih smo se precej časa pogovarjali o preteklih časih, revolucijah in svetovni vojni. Spomnili smo se tudi naših revolucionarnih debat, ko smo v svojih mlajših letih rekli, da ni nič za čakat, naj se hitro tako upelje kakor na Ruskem.

Na Glencoeu, kjer sem bil 25 let, je bilo nekaj precej življene. Koblarjeva sta mi postavila prijazno hišico, kamor so nekateri radi zahajali v vas. Klub št. 2 JSZ je bil dolgo let aktiven. Ko sem zapustil Glencoe, je prevzela klubove stvari Albina Kravanja. S soprogom sta zdaj člana pri klubu št. 11 v Bridgeportu. Albina je jako izobrazena žena in obvlada več jezikov. V

(Dolje v prvi koloni.)

John L. Lewis, načelnik CIO.

Konec pritlikavcev

Dr. O. Riddle s Carnegiejevega zavoda Washingtonu je izdelal hormon, ki naj bi omogočil ljudem, ki so zaostali v svoji rasti, normalno visokost.

Že desetletja se je znanost trudila, da bi okrila ta čudežni eliksir, ki naj bi ljudi del večje. Znanost je natančno, kjer bi ta eliksir iakala, ve za žlezo, ki je vir naše velikosti. Prdelala je tudi že davno posebne ekstrakte te žleze. Toda v praksi z ljudmi so ti izvleci odpovedali.

Drugače je bilo z živalmi. L. 1909. je ginekolog, dunajski docent dr. Aschner, z operacijo odstranjeval živalim možganski podoben žek in jih je ohranjal nekaj časa žive. Po drugih posledic je imela ta operacija tudi da so živali v svoji rasti nenadno zaostala.

Aschner je s tem eksperimentalno dokazal upravičenost domneve, da sta pritlikava rast in rast velikanov v zvezi z neuravnoteženim delovanjem možganskega podaljška. Ta p daljšek proizvaja, kakor danes vemo, poseben hormon za rast.

Po tem poizkusu so začeli z nasprotnimi poskusi, s katerimi naj bi ustvarjali umetne velikane. Ameriški učenjak prof. Evans je po ganam dodatno vsadil žlezo možganskega podaljška in živali so zrastle v prave nestvore.

Dobile so k normalni količini svojega raste ga hormona pač še hormona iz vsajenih žlez, ta jim je rast pospešil daleč nad normalno mero. Toda za ljudi ta metoda vsaditve ne p haja v poštev. Vsaditi bi jim morali pač zop človeške žleze in to ne gre brez nadaljnega. h jih mogoče brez škode izoperirati kakšen človeku in jih potem za potrebo konzervirati kakor se to lahko dogaja n. pr. s kličnimi ž zaml. Žleza možganskega podaljška drug živali pa so v človeku kot tuje telo kmalu u čijo. Zato je znanost poskusila iz živalsk žlez izdelati primerne hormone preparate.

Prof. Evans in njegov sodelavec Long sta takšnimi preparati iz volovskih žlez pri po ganah v resnici dosegla prekomerno rast, k kor da bi jim bila vsadila cele žleze. Toda ljudje se ta metoda, ki izvira iz l. 1921, n o neala. Le v zelo redkih primerih so poskusil ekstrakti rastnega hormona pritlikave ljudi malenkost podaljšali.

To se je zgodilo le v primerih, da se je z čela obravnavo v mladosti, ko rastna mest kosti še niso otredla. Umljivo je, da je h mon brez učinka tudi v primerih, da izvir pritlikava rast iz kakšne bolezni. In konč je bilo rastnega hormona tudi vedno le m na razpolago.

Kakor pa je sedaj razvidno iz poročila, prof. Riddleu uspelo pridobivanje zadostni količin hormonskega preparata. Če je to rešedaj ni dvoma, da bo mogoče tudi pritlikav rast pri ljudeh v večini primerov odpraviti.

Kmetije sredi Pariza

Obiskovalci Pariza si pač ne morejo misliti da je v mestu kamenitga morja in svetlobe i v letu svetovne razstave nekoliko kmečkih posestev. Tudi premnogi Parizani si bodo težko predstavljali, da leži ob koncih mesta neke podtalne železniške proge posestvo s krmami, perutnino in z vsem, kar pač spada kmetiji.

V predmestju Belleville leži ta kmetija i izvira še iz časa, ko so v Bellevillu stali par ški trdnjavski zidovi. Lastnik tega posestva Terrisse, pripoveduje rad o starih časih. V Parizu je seveda le še štiri ali pet kmetij, ki so držale dlje nego mlini, ki so se dvigali svoj časno na Montmartru in ki spadajo v drug obliki še danes med značilnosti tega mestnega predela. (Moulin rouge in Moulin de la Galette spominjata n. pr. na te mlina na veter.)

Stari Terrisse, ki gospodari že štirideset let na pariški zemlji, pripoveduje, kako je v svoji mladosti vsak večer vozil z vprego v mesto, kjer je prodajal mleko na Opernem trgu. Ranem jutru je naganjal tedaj živino na širn zelene pašnike, ki so se razprostirali okrog posestva njegovih očetov. Ta podeželska idila i seveda že davno izginila, stara posestva, nekateri, so se pa obdržala in njih lastniki s trdno drže svoje zemlje, kot pravi kmetje svetovnem mestu.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 12. oktobra 1917.)

Domače vesti. Nove skupine slovenskih fantov odhajajo v ameriško armado iz vseh naselbin.

Delavske vesti. Vlada je ostro nastopila proti radikalnim delavskim listom, ki pišejo protivno.

Svetovna vojna. V nemški bojni mornarici je rebelliralo 3000 pomorščakov. Vode revo te so bili takoj prijeti in ustreljeni.

Ruska revolucija. Predsednik ruske vlade Krenski je odšel na fronto, da organizira novo ofenzivo proti Nemcem.

(Dolje v prvi koloni.)

splošne izobrazbe ne bo nikdar prave zmag ne bo to nobena neareča.

Edino bolni ekstremisti, ki ne najdejo m sta v novi stranki, bodo razočarani — in č prej bo ta element onemogočen za vsako garsko akcijo, tem bolje.

(Dolje na 3. strani.)

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s opitjem — Poslovni Vladimir Levčič

Prijatelji moji, prosite Boga, da bi vam dal veselja. Bodite veseli kakor otroci in kakor ptičke pod nebom. Greh ljudi naj vas v vašem početju ne moti; ne bojte se ga, da bi zatri vaše delo in mu ne bi dal dozoreti do konca. Ne govorite: "Greh je mogočen, silna je brezbožnost, silna je slaba okolica, mi pa smo osamljeni in brez moči, zla okolica nas bo zatrla in ne bo dala dobri stvari, da bi se dovršila." Bežite otroci, pred takim malodušjem! Rešitev je tu za človeka samo ena: vzemi se in stori se odgovornega za ves človeški greh. Saj je v resnici tako, prijatelj, zakaj kakor hitro se odkritostno napravi odgovornega za vsakogar in za vse, boš takoj izprevidel, da je res tako in da si res kriv za vsakogar in za vse. Če boš pa zavračal svojo lenobo in onemoglost na druge ljudi, se boš naposedl vdal satanskemu napuhu in jel mrmrati zoper Boga. O satanskem napuhu pa je moja misel tale: nam na zemlji ga je težko izprevideti, in kako lahko je zatorej paati v zmoto in se ji vdati, pri tem pa še misli, da delamo nekaj velikega in krasnega. A tudi marsičesa izmed najmočnejših čustev in vzgibov svoje prirode tu na zemlji ne moremo prav spoznati; tudi temu se ne daj zapeljati in ne misli, da bi te moglo to v čemerkoli opravičiti, zakaj večni Sodnik bo zahteval od tebe to, kar si mogel doseči, ne pa tega, česar nisi mogel; o tem se boš sam uveril, zakaj takrat boš vse pravilno videl pred seboj in ne boš več mislil na to, da bi se prepiral. Na zemlji pa je res tako, kakor da bledimo, in če bi ne bilo pred nami dragocenega obraza Kristovega, bi se čisto izgubili in propali, kakor je propal človeški rod pred vesoljnim potopom. Marsikaj na zemlji nam je skrito, a v zameno za to nam je podarjena tajna, skrita zavest naše žive zveze z drugim svetom, z vzvišenim nebeškim svetom, in korenine naših misli in čustev niso tu, ampak v drugih svetovih. Vidite, zato tudi pravijo filozofi, da bistva stvari ni moči dojeti na zemlji. Bog je vzel semena iz drugih svetov in jih je posejal na tej zemlji ter odgodil Svoj vrt, in vzkliko je vse, kar je moglo vzkliči, a vse to živi in je živo samo po slutnji svojega dotika s skrivnostnimi drugimi svetovi; če oslabi ali pogine v tebi to čustvo, tedaj umre tudi ono, kar je bilo v tebi odgojeno. Tedaj boš postal ravnodušen do življenja in ga boš jel celo sovražiti. Tako mislim jaz.

G. Ali more biti človek sodnik sebi podobnim? O veri do konca

Pomni posebno, da ne moreš biti nikomur sodnik. Zakaj nihče ne more biti na zemlji sodnik zločinca, dokler ta sodnik sam ne spozna, da je tudi on prav tak zločinec kakor tisti, ki stoji pred njim, in da je on morda bolj od kogarkoli drugega kriv zločina človeka, ki stoji pred njim. Kadar pa spozna to, lahko postane tudi sodnik. Naj se zdi to še tako brezumno, vendar je resnica. Zakaj če bi bil jaz sam pravičen, tedaj morda ne bi bilo zločinca, ki stoji pred menoj. Ako boš mogel sprejeti nase zločin tistega, ki stoji pred teboj in ki ga sodi tvoje srce, tedaj ga sprejmi neutegoma in trpi zanj sam, njega pa odpusti brez graje. In tudi če bi te sam zakon postavil za njegovega sodnika, opravi svoj posel, kolikor le moreš, v tem duhu, zakaj potlej bo šel in se bo sam še huje obsodil, nego bi ga mogel ti. Naj te ne moti niti to, če odide izpred tebe brezčuten, smejoč se tvojemu poljubu: to je samo znamenje, da njegov rok še ni prišel, a da pride ob svojem času; in če ne pride, nič za to: ako on ne, bo spoznal kak drugi namestu njega in se bo sam obsodil in obtožil in pravici bo zadosteno. Verjemi to, verjemi in ne dvomi, zakaj prav v tem je vse zaupanje in vsa vera svetnikov.

Delaj neumorno. Če se spomniš ponoči, kadar se spravljaš spat: "Nisem izpolnil, kar je bilo treba," tedaj vstani neutegoma in stori. Ako te obhajajo hudobni in brezčutni ljudje in te nočejo poslušati, tedaj padl pred njimi na kolena in jih prosil odpuščanja, zakaj resnično tudi

ti si kriv tega, da te nočejo poslušati. Ako pa ne moreš več govoriti z ogorčenimi, tedaj jim služi molče in v ponižanju in nikoli ne izgubi upanja. Če te pa vsi ostavijo in s silo gonijo od sebe, tako da ostaneš čisto sam, tedaj padl na zemljo in jo poljubljal, namakaj jo s svojimi solzami, pa bo zemlja rodila sad od tvojih solza, tudi če te nihče ne vidi in ne sliši v svoji zapuščenosti. Veruj do konca, tudi če bi nanesele tako, da bi se odvrnili vsi drugi na zemlji in bi ti edini ostal veren; tudi tedaj doprinesi svojo žrtev in hvali Boga, ti edini, ki si ostal. In če se vaju najde dvojica takih — evo, tedaj je to že cel svet, svet žive ljubezni; ganjeno objemita drug drugega in hvalita Gospoda, zakaj njegova reanica se je izpolnila, čeprav samo v vaju dveh.

Če se sam pregrešil in si do smrti žalosten zaradi svojih grehov ali zaradi kakakega nenadnega pregreška, tedaj se raduj za drugega, raduj se za pravičnika, raduj se tega, da je, če si ti grešil, vsaj on pravičen in ni grešil.

Če bi te razburjala hudobija ljudi in te navdajala s takšno nejevoljo in žalostjo, da je ne bi mogel več premagovati in bi te celo obhajala želja, da se osvetiš hudobnežem, tedaj se boj tega čustva bolj od vsega; pojdi takoj in si poišči muk — tako, kakor da si sam kriv te človeške hudobnosti. Sprejmi te muke in pretrpi jih in tvoje srce se bo utolažilo in spoznal boš, da si tudi sam grešnik, pa nisi svetil. Če bi bil svetil, bi bil s svojo lučjo tudi drugim ozaril pot in tisti, ki je izvršil hudodelstvo, ga pri tvoji luči morda ne bi bil izvršil. In če si tudi svetil, pa vidiš, da se ljudje niti ob tvoji svetlobi ne izpreobrnejo — ostani trden in ne podvomi o moči nebeške svetlobe; veruj, da se bodo izpreobrnilli kasneje, ako se niso izpreobrnilli zdaj. In če se ne izpreobrnejo niti potlej, tedaj se bodo izpreobrnilli njihovi sinovi, zakaj tvoja luč ne bo umrla, če bi tudi ti sam že umrl. Pravičnik premine, toda njegova luč ostane. Po navadi se ljudje izpreobračajo zmerom šele po pravičnikovi smrti. Človeški rod ne sprejme svoje pretrgov, ampak jih bljuje, toda ljudje ljubijo svoje mučenike in spoštujejo one, ki so jih izmučili do smrti. Saj delaš za celoto, za bodočnost se trudiš. Plačila pa nikoli ne išči, zakaj tudi brez tega je že veliko tvoje plačilo na tej zemlji: tvoja duhovna radost, ki jo doseže samo pravičnik. Ne boj se ne imenitnih ne močnih, toda bodi vselej moder, blag in lep. Misli na pravo mero in pravi čas, nauči se tega. Če pa ostaneš osamljen, moli. Rad se vrzi na zemljo in jo poljubljal. Poljubljal zemljo in jo ljubi neumorno, neumorno, ljubi vse, vse ljudi, namerno išči tega vzvišenja in zanosa. Namočl zemljo s solzami svoje radosti in ljubi te svoje solze. Ne sramuj se tega zanosa, ampak ceni ga visoko, zakaj dar božji je, velik dar, in deležne ga niso množice, ampak samo izvoljenci.

H. O peklu in peklenskem ognju, mistično premišljevanje

Vprašujem se, očetje in učitelji: "Kaj je peklo?" In sodim takole: "Peklo je muka zavesti, da ne moreš več ljubiti." Enkrat v nekončnosti, ki je ni moči izmeriti ne s časom ne s prostorom, je bila nekemu duhovnemu bitju, ko se je pojavilo na zemlji, dana zmožnost, da bi si bilo reklo: "Sem in ljubim." Enkrat, samo enkrat mu je bil dan trenutek delavne, žive ljubezni in v to mu je bilo dano zemeljsko življenje in z njim vred časi in roki. In kaj se je zgodilo? To srečno bitje je zavrglo neprecenljivo dar, ni ga umelo ceniti, ni ga valjubilo, porogljivo je pogledalo nanj in ostalo brezčutno. Ko se je v taki brezčutnosti že ločilo od zemlje, vidi tudi Abrahamovo krilo in besedeje z Abrahamom, kakor nam je povedano v zgodbi o bogatstvu in Lazarju, ter gleda raj in bi lahko vžilo h Gospodu, a muči ga baš to, da naj bi šlo h Gospodu, ne da bi bilo ljubilo, in prišlo v dotiko z njimi, ki so ga ljubili, ono pa ni sprejelo njihove ljubezni. Zakaj zdaj vidi jasno in si že samo govori. (Dalje prihodnjik.)

la reči: "Vidiš no, to je maselnica, a ne vaš 'Pustoj vtornik'. Naredil sem resen obraz in rekel:

"Seveda, izvrstno, pa ne za vsakega."

"Kako ne?"

"A tisti, ki nima konjev?"

Tlesnila je s prsti.

"Res, Evropejec ste. Zato tega ne razumete. Veste, Ivan Francevič, tisti, ki nima konj, ali ki niso dobri za dirko, tistim dajejo sosedji svoje konje, samo da dirkajo. Na maselnico se mora voziti vaak, vaak mora biti vesel in dobre volje. Da nimajo vsi enako, tega nismo kmetje krivi, čeprav delamo vsi enako. Tudi blyni, kdor jih ne more narediti, dobi moko in smetano in mleko in sirovo maslo, da praznuje. Takina je ruska maselnica!"

Cutil sem, da je na jeziku nekaj zadržala. In v njenem pogledu se mi je zdela, da je ležalo: "Pa ne vaš evropejski 'Pustoj vtornik'?"

Vzrajde deklet, Marusja!

Sani, cela vrsta, drve po cesti skozi vso vas, včas 2 kilometra daleč. Cesta se kroži in vsa voznja teče po krožni cesti, tako da se sani nikjer ne srečavajo, da bi druge druge ovirale. In to traja od ranega popoldneva do pozne noči. Sani so zelo nizke, da ni nobene nevarnosti, da bi se zgodila kakšna nesreča, če bi se v diru prevrnile.

Vsi, ki so na saneh, so oblečeni tople, v kožue. Ženske pa v volnene rute, okrašene z blestečimi ovratniki iz biserov, s pestrimi trakovi ter je tako silka dirkačev nad vse pestra in mikavna. Lepotica, ki slučajno nima že več dobrega 'kožuha', se vozi samo v obleki, mrazu kljubujoča. Okrogel, zdrav obrazek je vesel in razigran, prepeva s spremljevanjem harmonike ali balalajke narodne pesmi. Če tako gledam ruska kmečka dekleta, se mi zdi, da so nekaki ruski simbol ruske maselnice, ruskega karnevala. Navadno sede v saneh mladi parčki, ženin in nevesta, prijateljice, pa tudi cele skupine mladine do 12 oseb, da so sani takorekoč nabasane. Zopet tam šolski otroci, cel kup. Na obeh straneh ceste pa stoji gost špalir vaščanov in vaščank, vse smejočih, veselih, pozdravljajočih, vrisajočih ter presvajajočih, kdo bolje, kdo lepše vozi, kateri konji so boljši in kateri je lepše oblečena.

Tam, za našo trojko drvi akupina mladine. Balalajke igrajo. Fantje in dekleta pojo vrisajoče, a vseeno ubrano in lepo: Gajda trojka, snjeg pušitaj, noč moroznaja krugom, svijetli mjesec serebristij, mčetaja paročka dvajom ...

In v gostem špalirju gledajočih ališim nekaj glasov, ki so jo ubrali s pesnjico, donečo iz trojke. Kako, ali vsi, nisem mogel slišati, ker so sani drčale bliskovito dalje.

"Vidite, Ivan Francevič," me je opomnila s komicem Marija Mihajlovna in pokazala z glavo na desno stran. "Vidite?"

Smejala se je. Videl sem, kako so v divjem diru zdrknile sani tja v sneg, se prevrgle, da se je iz snega kar zakadilo. Vsi, ki so bili v saneh, so z vrisom in kri-

kom zleteli v globoki sneg. Konji so hrzali in gledali, kaj se je zgodilo, in nestrpno čakali, da zopet lahko zdrčijo po cesti. Videl sem, kako so v saneh sedeče lepote zletele v širokem polukrogu v globoki sneg in za trenutek izginile v njem. Ali takoj so se pojavile iz snega, stresle s sebe sneg, glasno se smejale in skočile v sani. In trojka je zopet brzela po cesti, kakor da se ni nič zgodilo.

Zvečer, ko so se zaavetile na kristalno čistem in mrazem nebu zvezde, je cesta opustela. Sani so stale pod šupami, konji pa so v hlevu prigrizovali seno in oves. Maselnica je končana. Marusja mi je nalila čaj in me prisilila, da sem vzel blyn.

"Zdaj veste," je rekla, "da? In boste povedali tam v Evropi, kakšna je naša maselnica in kakšni smo mi ruski ljudje? Da?"

"Bom," sem rekel in arebal čaj. Marusja pa je vprašala: "Ali je kaj podobna naša maselnica vašemu 'Pustom vtorniku'?"

Skrila je obraz v skodelico čaja in se smejala.

Te spomine iz tistih dni, ko sem bil v Rusiji, sem prelistal, ko sem prečital pismo, ki mi ga je te dni znanec pisal iz Rusije. Opisoval mi je maselnico. Zdalj, ki ni več carizma, pravijo maselnici "Veseli dnevi kolhoza". Po njegovem opisu ni nobenega razločka med "Praznikom sirovega masla" ali maselnico ter "Veseli dnevi kolhoza", torej tudi maselnico. Tradicije, ki so ljudske, ostanejo v ljudstvu. One so duši razvedrilo, zabava in veselje. Tudi božična drevesca so zopet, piše znanec. Le da jim zdaj pravijo: "Novoletni drevesčki". Nekoč, v rimskih časih pa so bila taka drevesčka znana kot "Saturnalijske", drevesca, ki so rodila vsakovrstno sadje in je bil tisti čas smeh in veselje gost človeka.

Prijetno mi je bilo v duši pri tem spominu in zapisal sem ga. "Kako je s teboj, Marusja, Marija Mihajlovna? — Se še spomniš ob dnevih 'Veselih dni kolhoza' Evropejca z njegovim 'Pustojim vtornikom'?"

Alfred Nowak:

Pri zdravniku

Zdravnik: "Najprej bi rad vedel, kaj pijete."

Bolnik: "Predobrotni ste, gospod doktor. Prosil bi vas torej za en konjak."

Zdravnik: "Ne razumete me prav. Vprašam vas le, ali veliko pijete?"

Bolnik: "Kakor vzamete, gospod doktor. Po mojem mnenju premalo, po ženinem apert preveč."

Zdravnik: "Ali vas večkrat hudo žejajo?"

Bolnik: "Ne, tako daleč pa sploh ne pride."

Zdravnik: "Mislim namreč, ali vas kdaj žejajo muči?"

Bolnik: "Ne, gospod doktor, žejajo se kvečjemu veselim."

Zdravnik: "In vaš tek?"

Bolnik: "Včasih ga imam, včasih ne."

Zdravnik: "No, in kdaj ga nimate?"

Bolnik: "Takoj po jedi, gospod doktor. Toda moje srce, moj, moje srce!"

Vittorio Mussolini, sin italijanskega diktatorja, ki je nedavno došel v Združene države.

Zdravnik: "Torej imate srčne težave? In kaj jim je vzrok?"

Bolnik: "Ribolov."

Zdravnik: "Ribolov? Saj to je vendar zelo mirno opravilo."

Bolnik: "Seveda, samo dovoljenja nimam zanj."

Zdravnik: "No, da, to je že res, srčno napako imate. Toda z njo lahko ukarate še osemdeset let."

Bolnik: "In brez nje?"

Zdravnik: "Če hočete ozdraveti, morate popiti vsako jutro kozarec mlačne vode."

Bolnik: "Saj jo že pijem, gospod doktor. Samo da ji moja žena pravi kava."

Zdravnik: "Če bi radi popolnoma ozdraveli, potem se morate alkohola čisto odpovedati."

Bolnik: "Mislim sem, da bi mi mogoče pomagala operacija. Poveste, gospod doktor, ali je res, da majhni ljudje dalje žive kakor veliki?"

Zdravnik: "Seveda! Goliat je umrl prej kakor David."

Bolnik: "Če torej za to bomo umrli, bo vse to zdravniki zastoj."

Zdravnik: "To pa ne. Plamorate vsekako. Popolnoma zdraveli boste le tedaj, če ne ste sploh nič več pili. Ali nimate?"

Bolnik: "Potlej sem pa zdravljevo bolan, gospod doktor."

Neutolajljiva vdova

Sosedje venomer nadlegujejo mlado vdovo Miciko, naj drugo poroči.

"Zakaj neki?" vpraša vdova, "saj imam psička, pa go in muco!"

"Toda ti trije vam vendar morejo nadomestiti moža!" njo sosedje.

"Pa še kako! Psiček ves godrnja, papiga ves dan v in mačka ostaja vse noči zunaj."

Ali ste naročili na dnevniki "Prosveta"? Podpišajte svoj

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Pe sklopu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta s priloženo adno, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$0.90 s eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 s tednik, se jim to priložje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je naša lastina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Če lista Prosveta je:

Za Zdrav. državo in Kanado \$0.90	Za Cincero in Chicago je \$0.75
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 3.50	2 tednika in..... 3.50
3 tednike in..... 2.50	3 tednike in..... 2.50
4 tednike in..... 1.50	4 tednike in..... 1.50
5 tednikov in..... ni	5 tednikov in..... 1.50

Za Evropo je..... \$0.90

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastina.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahvaloval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znifati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družine št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2)..... Čl. družine št.....

3)..... Čl. družine št.....

4)..... Čl. družine št.....

5)..... Čl. družine št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjižni koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerno, enolično dele prve

Priloge po informaciji na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tel. Rockwell 1904

Ivan Vuk:

V deželi slastnih pyrogov in vročih blynov

(Nadaljevanje in konec.)

Potopil sem blyn v smetano kakor sem videl druge in se obilnil. Kajti ruska posebnost je blyn. Ali ... tega ne bom opisaval, to naj poskusi kdor more. Samovar je šumel, iz pipe je curilaj krop in se mešal s čajem, ki je bil v posebnem majhnem čajniku. Zakaj vsak si je, ali bolje, Marusja je nalivala vsakemu čaj, kakor je zaželel: bolj temnega, bolj svetlega in tako dalje. Vmes pa, čašico—rjumke vodke.

Nepozabna mi je ta "gostija" maselnica. Toliko prijateljske in družinske toplote, ščebetanje—govorenje, širokega smeha in dvotipov, ki so vedno dobro sedeli, toliko porednosti, da celo mikavne razposajenosti, kakršne nisem videl nikdar prej v Evropi in ne zdaj, ko sem zopet v Evropi.

Fjodor je prijel za balalajko, zabrenkal nekaj o "Volgi Volgi ...", nato pa pogledal Ma-

rjuso. In Marusja je razigrano zapela ljubko narodno pesem:

"Poj, lastočka, poj, serdec uspokoj!
Ti mnje to pjesem povtori
pro sladost ljubvi.
Poj, lastočka, poj ..."

Eh, ta glasek, lep sopranček ruskega kmečkega dekleta še mi zdaj zveni včas po ušesih in sam sebi tiho zapojem kakor bi prisluškoval nečemu iz daljave:

"Poj, lastočka, poj, serdec uspokoj ..."

Zunaj so poženkljivali zvončki trojke.

"Halo," je zaklical Fjodor Mihajlov. "Trojka je pripravljena. Sedite!"

In sedli smo. Marusja, jaz in Kolja. Fjodor pa spredaj na vodilnem mestu. Trije iskri konji, zapreženi vstir, so dvigali glave in tiho hrzali. Pripraga je

bila vsa v trakovih, na glavi srednjega konja je bila ponošana perjanica. In konj je to čutil. Zakaj glavo je dvigal višje od svojih dveh tovarišev in bolj energično stresal z njo. Zvončki na priprgi so pa žvenkljali kakor z nekakim povdarmom, da je danes maselnica, "praznik ruskega sirovega masla", in da smo to mi, Mihajlovič z našo ljubko Marjuso, Fjodom in Koljo ter z Evropejcem od tam nekam, kdo ve od kod ...

Na nekoliko vzvišenem prostoru pred cerkvijo, so se zbirale trojke, eno in dvoprezniki. Najboljši v prvi vrsti, zatem drugi, da se ne ovira dirkanje. Na znamenje zdrvi vse po cesti sredi vasi. Zvončki cingljajo, trakovi na trojkah in na priprgah šimljajo, smeh ori iz sani, pesem, harmonika, balalajke ... Zdi se mi, da sem na veleselju, na veseličnem prostoru, kjer je vse razigrano ...

Marusja se je sklonila k meni: "Kako se vam zdi?"

Videl sem v njenih očeh ško-

Hugo Black, član federalnega vrhovnega sodišča. Slika je bila vzeta v Londonu.